

Cultuur en taal

Marcel Leereveld

De taal vertegenwoordigt de begrippen, die ons verstand vormt van de buitenwereld (met inbegrip van ons eigen lichaam), en van de gedachten, die ons eigen verstand in zich zelf schept. De begrippen scheppen de taal, geschikt om de inhoud van die begrippen scherper te omlijnen en om ze van elkaar te onderscheiden, en om ze mee te delen. Bij het scheppen van de taal zijn er twee tegenstrijdige invloeden in het spel: de ene tracht de betekenis van een woord te begrenzen, en haar daardoor te beperken tot een nauwer begrip, terwijl de andere tracht de betekenis van een woord uit te breiden, zodat die betekenis een grotere hoeveelheid van ongeveer gelijke begrippen vertegenwoordigt. Deze twee invloeden treden geregeld op en maken de taal tot een geregeld veranderende vertegenwoordiger van ruimere en nauwere begrippen. Het voornaamste gevolg van deze regelde verandering is, dat tijdens het gebruik van een taal onder mensen de begrippen bij ieder individu nooit precies dezelfde zijn.

Ten gevolge hiervan is elke betekenis voor iedere spreker slechts een persoonlijke betekenis. De omstandigheden beslissen geregeld, of er een ruime betekenis voor een woord nodig is of een nauwe betekenis, of iets daartussen. Deze vaagheid van de begrippen die bij verschillende gebruikers van een taal achter de vage betekenissen staan, veroorzaakt enerzijds misverstanden, maar helpt anderzijds een vluggere uitwisseling van gedachten. In een taal is niets 100% zeker, dus is het maar een benadering. Hoe meer verschillend de culturen zijn des te meer mogelijkheden tot misverstand er zijn.

De uitgebreidheid van de menselijke cultuur in het algemeen hangt af van de uitgebreidheid van alle verschillende culturen tezamen. Het is daarom noodzakelijk om de grootste verscheidenheid van culturen en van begrippen te scheppen en te behouden. Dat is echter in strijd met het vermijden van misverstanden tussen de culturen, dus tussen de begrippen en de betekenissen van woorden. Hoe kunnen wij dit probleem oplossen, dat groter wordt door de globalisering, de uitbreiding van de internationale en interculturele betrekkingen? Weliswaar vertegenwoordigt een taaluiting soms een speciale cultuur, en is het schijnbaar niet mogelijk om precies uit één taal in een andere te vertalen. We moeten het idee echter niet overdrijven, dat een taalkundige vertaling niet bevredigend zou kunnen zijn, en dat we daarom met onze taal onze speciale begrippen niet te verstaan zouden kunnen geven aan iemand die een andere taal spreekt.

Kulturo kaj lingvo

Marcel LEEREVELD

La lingvo reprezentas la nociojn, kiujn nia menso havas pri la ekstera mondo, inkluzive de nia propra korpo, kaj pri la pensoj, kiujn nia propra menso verkas en si mem. Samtempe la nocioj kreas la lingvon bezonatan por precizigi la enhavon de tiuj nocioj kaj por distingi ilin unu for de la alia. En tiu ĉi procedo agas du kontraŭaj tendencoj: unu inklinas limigi la signifon de lingvaĵo, tiel malvastigante ĝin al limigita nocio, kaj la alia inklinas plivastigi la signifon, tiel ke tiu signifo reprezentu pli grandan kvanton da intersimilaj nocioj. Ĉi tiu procedo funkcias daŭre kaj faras lingvon daŭre ŝanĝiĝanta reprezentanto de vastaj kaj malvastaj nocioj. La ŝanĝiĝadon pleje kaŭzas, ke dum la uzado de lingvo inter homoj la nocioj neniam estas precize la samaj ĉe la diversaj homoj.

Rezulte de tio ĉiu signifo estas por ĉiu lingvouzanto nur fluida signifo, nur alproksimiĝo al komuna signifo. La cirkonstancoj decidadas, ĉu ni bezonas ĝeneralan signifon por lingvaĵo aŭ pli malvastan signifon, aŭ ion inter tiuj. Tiu neprecizeco de la nocioj malantaŭ la neprecizaj signifoj, inter diversaj lingvouzantoj, kreas miskomprenojn unuflanke, sed aliflanke helpas la rapidan interkomunikadon. En lingvo nenio estas centprocente certa, do nur alproksimiĝo. Ju pli malsamaj la kulturoj des pli da eblecoj de miskompreno.

La riĉeco de la homara kulturo ĝenerale dependas de la riĉeco de la tuto de la malsamaj kulturoj. Estas do necesa, krei kaj reteni la plej grandan diversecon de kulturoj kaj de nocioj. Tio tamen agas kontraŭ la evitado de miskomprenoj inter la kulturoj, do inter la nocioj kaj inter la signifoj de lingvaĵoj. Kiel solvi tiun problemon, fortiĝantan pro t.n. tutglobiĝo, la pliiĝado de la internaciaj kaj interkulturaj rilatoj? Ofte veras, ke lingvo reprezentas specialan kulturon, kaj ke ŝajne ne eblas traduki precize de unu lingvo al alia. Ni tamen ne troigu la ideon, ke lingva tradukado ne tute eblas, kaj ke ni sekve ne kapablas komprenigi al alilingvano, per nia lingvo, niajn specialajn nociojn.

